

**ELŐKÉSZÍTŐ TANULMÁNY ÉS MÓDSZERTANI AJÁNLÁS
A SIKETVAK SZEMÉLYEK SZÁMÁRA BIZTOSÍTANDÓ
TOLMÁCSSZOLGÁLTATÁS BEILLESZTÉSÉHEZ
A MEGYEI JELNYELVI TOLMÁCSSZOLGÁLATOK
TEVÉKENYSÉGÉBE**

2007. augusztus

SIKETVAKOK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

(SVOE)

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3.
1. A siketvaktság fogalma, leggyakoribb okai	4.
2. A SVOE rövid bemutatása	6.
3. A jelenlegi tolmácsszolgálatok működési rendszerének bemutatása	7.
4. Fővárosi siketvak személyek tolmácsigénylési és használati tapasztalatainak összefoglalása.....	9.
5. A speciális tolmácsolás bemutatása	10.
6. A beérkezett kérdőívek kiértékelése.....	11.
7. Fejlesztési elképzelések a felmérés eredményei alapján, együttműködési lehetőségek a megyei jelnyelvi tolmácsszolgálatok és a SVOE tolmácsszolgálatok között	14.
8. Felhasznált irodalom	15.
9. Mellékletek	16.

BEVEZETÉS

Hazánkban körülbelül 1200 siketvak személy él. Az előítéletek és sztereotípiák miatt sokan élnek esélyegyenlőségüktől megfosztva, mivel a siketvakság olyan fogyatékoság, amely a látás és a hallás egyidejű sérülése miatt nehézséget okoz az információcserében, a kommunikációban és a mozgásban.

A SVOE célkitűzései között szerepel a társadalmi leszakadás megelőzése, a kommunikációs elszigeteltség kiküszöbölésének lehetőségeinkhez képest való segítése, mivel hazánkban e kettős fogyatékosággal élő emberek életét az elszigeteltség, kiszolgáltatottság jellemzi.

A jelnyelvi tolmácsszolgálatok vállalásai között megtalálható a hallássérült, és siketvak emberek társadalmi beilleszkedésének elősegítése, a tanácsadás és a segítségnyújtás. Azok a hallás- és látássérültek, akik speciális tolmácsolási technikát igényelnek, nem tudják, vajon fordulhatnak-e problémáikkal a jelnyelvi tolmácsszolgálatokhoz. Elmondásuk szerint, nem is feltételezik, hogy a szolgáltatási rendszerben ők hogyan kaphatnak megfelelő segítségnyújtást. Elsősorban azok a siket vagy nagyothalló személyek keresik fel a tolmácsszolgálatokat, akiknek van annyi látásmaradványuk, hogy egy adott jelelési téren belül látják a tolmács jelelését. A Braille írást használó siketvak emberek el sem jutnak egy jelnyelvi tolmácsszolgálathoz!

Élnek olyan hallássérültek, akik nem jelnyelv-használók, hiszen még gyermekkorukban veszítették el látásukat, így ők a Braille írást sajátították el. Náluk nem alkalmazható a jelnyelv kéz-a kézbe változata, de hallássérülésük miatt a hangzó beszéd sem, mint más látássérült társaiknál. Számukra ugyanúgy szükséges a kommunikáció, hiszen családban élnek, sok esetben gyermeket nevelnek, egészségügyi és egyéb szolgáltatásokat vesznek igénybe, ahol elengedhetetlen a tolmács jelenléte. Ebben az esetben egy speciális, nemcsak kommunikációs, de a személyi segítő szerepet is felvállaló tolmács tud csak érdemben a segítségükre lenni.

Úgy gondoljuk, ha országos szinten sikerülne egy-egy jelnyelvi tolmácsnak elsajátítani a speciális kommunikációs technikákat, az nagyban csökkentené a siketvak személyek elszigeteltségét és a család sokszor erőn felüli teherviselését.

A jelenlegi helyzet feltárása céljából egy kérdőíves felmérést készítettünk.

A SIKETVAKSÁG FOGALMA, LEGGYAKORIBB OKAI

Siketvak személyeknek nevezzük azokat a halmozottan sérülteket, akiknek látás- és hallássérülése olyan mértékű, amely nem teszi lehetővé, hogy velük a látássérülteknél vagy a hallássérülteknél alkalmazott módszerekkel vegyünk fel a kapcsolatot.

A siketvak kifejezés nem feltétlenül jelenti azt, hogy valaki teljesen siket és teljesen vak, hanem idesoroljuk azokat a személyeket is, akiknek ugyan van látás- vagy hallásmaradványuk, de támogatásuk vagy fejlesztésük csak e két sérülés együttes jelenlétének figyelembevételével képzelhető el.

VELESZÜLETETT SIKETVAKSÁG

Veleszületett siketvak az a személy, aki már születésekor oly mértékű látás-és hallássérüléssel rendelkezik, mely állapot speciális siketvakok számára kialakított gondozást, fejlesztést tesz szükségessé.

SZERZETT SIKETVAK ÁLLAPOT

Szerzett siketvakságról akkor beszélünk, ha a már meglévő hallás- vagy látássérüléshez a későbbi életkorban társul a másik érzékszerv súlyos fokú károsodása.

A **hallás- és látásállapot alapján** a siketvak személyek fogyatékoságuk szerint négyféle csoportba oszthatók:

- siket és vak,
- enyhe-, közép- vagy súlyos fokban nagyothalló és vak,
- siket és aliglátó vagy gyengénlátó,
- enyhe-, közép- vagy súlyos fokban nagyothalló és alig- vagy gyengénlátó.

A SIKETVAKSÁG LEHETSÉGES LEGGYAKORIBB OKAI

A VELESZÜLETETT SIKETVAKSÁG ESETÉBEN:

- koraszülöttség,
- rubeola szindróma,
- vírusfertőzés a terhesség első 3 hónapjában,
- születés kori fertőzések,
- agysérülések, agyvérzések,
- genetikai szindrómák.

SZERZETT SIKETVAK ÁLLAPOT ESETÉBEN:

- vírusfertőzések,
- daganatos betegségek,
- Usher szindróma,
- időskori cukorbetegség,
- toxikus mérgezés vagy antibiotikum mellékhatása,
- időskorban az érzékszervek működésének meggyengülése.

USHER SZINDRÓMA: tünetegyüttes, a két érzékszervet egyszerre érintő károsodás.

Vezető tünetei: belsőfül eredetű nagyothallás vagy siketség, valamint ezek mellett a retina különböző mértékű károsodása miatt a látássérülés megjelenése.

A szindrómát arról az USHER nevű szemorvosról nevezték el, aki 1914-ben felhívta a figyelmet a hallás- és látászavar lehetséges közös örökletes hátterére egyes családokban. Erre vonatkozó kutatásokat hazánkban is végeznek.

A SIKETVAKOK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK TEVÉKENYSÉGE

A SIKETVAKOK ORSZÁGOS EGYESÜLETE 1994-ben a siketvak gyermekek, felnőttek és családjuk megsegítése érdekében alakult meg.

AZ EGYESÜLET TEVÉKENYSÉGÉNEK CÉLJA: A siketvak gyermekek, felnőttek és családjuk megsegítése, a siketvak személyek sajátos állapotából eredő problémák megoldásában való részvétel, mellyel a társadalomba való beilleszkedésüket kívánjuk segíteni. Az egyesület a siketvak személyek és a velük foglalkozó szakemberek érdekképviseletét és továbbképzését is felvállalja. A társadalom irányában a siketvaksággal, mint önálló fogyatékosági kategóriával kapcsolatban tájékoztató, szemléletformáló tevékenységet folytat.

AZ EGYESÜLET SZOLGÁLTATÁSAIT AZ ALÁBBI TERÜLETEKEN NYÚJTJA:

-
- információs bázis működtetése,
- kapcsolattartás a tagokkal és érintettekkel,
- egyesületi találkozók szervezése,
- szabadidős programok szervezése,
- személyi segítségnyújtás,
- speciális igények szerinti tolmácsolás,
- rehabilitációs programok során a felnőttkorban siketvakká vált személyek felkészítése az önálló életvezetésre,
- pszichológiai megsegítés,
- segédeszközökkel való támogatás biztosítása,
- egyesületi lap (Szemfüles), hírlevél szerkesztése,
- kapcsolat tartása a siketvak személyek érdekében szakorvosokkal, az audiológiai hálózattal, gyógypedagógusokkal, szociális intézményekkel, iskolákkal, látás- és hallássérültek egyesületeivel, más nemzetek siketvak szervezeteivel,
- siketvak személyek felkutatása, életminőségük vizsgálata.

A JELENLEG MŰKÖDŐ TOLMÁCSSZOLGÁLATOK RENDSZERÉNEK BEMUTATÁSA

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény értelmében biztosítani kell az információkhoz való hozzáférés lehetőségét a fogyatékos személyek, köztük a hallássérültek számára is. Magyarországon kb. 60 ezer ember tekinthető siketnek. E közösség elsődleges nyelve a jelnyelv. A jelnyelvi tolmácsolásra való jogosultságot egyetlen jogszabály sem mondja ki közvetlenül, mégis országosan kiépített tolmácsolószolgálatokhoz fordulhatnak azok a jelnyelvet használó siketek, akik ezt a szolgáltatást igénylik. A szolgáltatás jogszabályi hátterét a mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető környezet és közszolgáltatások megteremtéséhez szükséges kormányzati intézkedésekről szóló 1015/2005. (II.25.) kormány-határozat előírásai, valamint a Magyar Köztársaság 2006-tól 2010-ig tartó Kormányprogramja biztosítja.

A jeltolmács szolgálatok céljai között megjelenik a fogyatékos személyek önrendelkező képességének, önálló életvitelének, a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása. Általános célkitűzések: A súlyos fokú hallássérüléssel élő, jelnyelvet használó személyek számára a kommunikációs szempontból akadálymentes környezet biztosítása mindennapi életvitelük minőségének érdekében.

A jelnyelvi tolmácsszolgálatoknál az irodában történő szolgáltatás megrendelésekor az ügyfél megadja a tolmácsolás pontos helyszínét, idejét, a tolmácsolás témáját (egészségügy, bank, oktatás, rendezvény, stb.), a kommunikáció igényelt módját és a megrendelő elérhetőségét.

A jelnyelvi tolmácsszolgálatoknál meghatározott ügyfélfogadási idő van, természetesen sürgős esetekben (baleset, tűzvész, stb.) telefonon vagy sms-ben érkező értesítés után, 2 órán belül vállalják a tolmács biztosítását. Az ügyfeleknek a tolmácsszolgáltatás minden esetben térítésmentes!

Működik olyan tolmácsszolgálat, amely vállal siketvak személyek részére is tolmácsolást, de a kérdőíves felmérésünk visszajelzéseiből kiderült, minden esetben a tolmácsok saját „találékonyására” és rátermettségére van bízva, hogyan, miképpen oldják meg a speciális kommunikációs helyzetet, mivel ilyen irányú képzettségük hiányos.

JELNYELVI TOLMÁCSOLÁSI KATEGÓRIÁK:

- államigazgatási, közigazgatási, hatósági eljárás (büntetőeljárás, polgári peres eljárás, munkaügyi, bírósági eljárás, ügyészségi eljárás, szabálysértési ügyek,
- közoktatás, középiskolai oktatás, szakképzés (nappali, esti, levelező), felsőfokú oktatás, tanfolyami képzések, továbbképzések,
- egészségügy,
- egyéni igény,
- személyi tolmácsolás,
- egyházi szertartások,
- foglalkoztatás,
- önálló életvitel támogatása,
- konferenciák, rendezvények,
- média, színház,
- szabadidős tevékenységek.

A **magyar jelnyelvet**, a jelesített **magyar nyelvet**, és a **szájról olvasás technikáját alkalmazzák** az országban dolgozó jelnyelvi tolmácsok. A tolmácsszolgálatoknál egy esetben megjelenik, hogy a kommunikációs csatornák között jelöli a siketvakos taktilis kommunikációt, a Braille írást, az augmentatív, alternatív (pantomim, rajz) kommunikációs lehetőségeket is.

Célunk, hogy az ország minden megyei jelnyelvi tolmácsszolgálatával élő információs kapcsolattartást, információáramoltatást tartsunk fenn, még abban az esetben is, ha jelen pillanatban nincs tudomásuk siketvak személyről az „ellátott” hallássérültek között.

FŐVÁROSI SIKETVAK SZEMÉLYEK TOLMÁCSIGÉNYLÉSI - ÉS HASZNÁLATI TAPASZTALATAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA

Azok a siketvak személyek, akik súlyos fokú látássérültként veszítik el hallásukat, ismerik a Braille írást, így ennek a kézbeírt változatával oldható meg a tolmácsolás.

A jelnyelvi tolmácsszolgálatokhoz ők nem jutnak el, hiszen még nem történt speciális képzés erre a területre, ez a felmérésünkből, a kitöltött kérdőívekből is kiderült.

A jelnyelvet használó, tehát súlyos hallássérültként született siketvakok ismerik a jelnyelvet, így ők korábban már több alkalommal fordultak tolmácsszolgálatokhoz, azonban csak addig, míg a látásuk nem romlott oly mértékben, hogy az önálló életvitelüket akadályozta volna!

Amikor fokozatosan romlik az érintett személyek látása és hallása, a lakáson kívül már személyi kísérést is igényelnek, hiszen nem biztonságos az egyedüli közlekedés sem. Ilyen esetekben mozgástrénernek nyújtanak hasznos segítséget az új helyzetben az önálló életvitel elsajátításához.

Azok számára, akik látás- és hallássérülésük – és ebből adódó teljes a kiszolgáltatottságuk – folytán segítségre szorulnak a közlekedésben, hivatalos ügyek intézésében, hivatalos levelezésben, kórházi kezelések, ápolás ideje alatt, vagy akár a munkájukkal kapcsolatosan, családi, egyházi szertartások alkalmával, stb., a tolmács nem csupán „kommunikációs csatorna”, hanem személyi segítő is egy személyben. Ez esetben a jelnyelvi tolmácsnak több mindenre kell odafigyelnie egyszerre, nagyobb előkészületekre, több ismeretre van szüksége ahhoz, hogy e komoly, felelősségteljes feladatnak eleget tudjon tenni.

Ebből adódóan az igénybevett tolmácsok nem mindig tudnak ennek a „szerepkörnek” megfelelni. A szociális szerepkör bizonyos területeit is magába foglaló törődést nem tudja felvállalni egy jelnyelvi tolmács, aki tulajdonképpen sok esetben váratlanul, így felkészületlenül látja el a speciális eseteket. Sajnos, ez magában hordozza a tanácstalanság és az alkalmatlanság érzetét, ami bizonytalanságot kelthet a „kliensben” is, így előrevetítve a megsegítéssel is együtt járó kommunikáció teljes hiányát.

A SPECIÁLIS TOLMÁCSOLÁS BEMUTATÁSA

A felnőtt siketvakok legnagyobb része serdülő, fiatal felnőtt vagy felnőtt korban veszíti el a látását és a hallását, illetve ekkor kezdődik el mindkét érzékszervük romlása.

A SIKETVAK SZEMÉLYEK KOMMUNIKÁCIÓS LEHETŐSÉGEI

- Sokan a **siketek jelnyelvét** használják, különös figyelmet fordítva a megfelelő beállításra és a világítási viszonyokra. Ha a látássérülés mértéke már nem teszi lehetővé a hagyományos jelelés alkalmazását, a jelek használata **kézből-kézbe** történik. A siketvak személy ilyenkor a megszokott módon jelel vissza.
-
- Sok siketvak személy alkalmazza a **szájról olvasást**, amennyiben látásmaradványa ezt lehetővé teszi. Ebben az esetben is fontos a beszélő megfelelő pozíciója és a megfelelő fényviszony.
-
- További módszer a **Braille ABC kézbe írt változata**, aminek az alapja a kéz (ujjpercek) megfelelő pontjának megérintése a betűk mintájára.
-
- Kevésbé elterjedt a **Lorm ABC**. Ennek lényege, hogy a tenyér különböző pontjainak megérintése egy-egy betűt jelöl.
-
- A látókkal való kommunikációt egyszerűen lehetővé tevő módszer a látók által használt **nyomtatott nagybetűk tenyérbe rajzolása**. Ezt a módszert leggyakrabban azok használják, akik későbbi életkorukban veszítették el látásukat.
-
- Legritkább módszer a **Tadoma**, ami a beszélő szájmozgásának letapintásán alapszik. Nagyon kevesen képesek arra, hogy ezzel a módszerrel a folyamatos beszédet követni tudják

A tolmácsolási módszerek ötvözhetősége szükségszerű!

A BEÉRKEZETT KÉRDŐÍVEK KIÉRTÉKELÉSE

Az ország **24 jelnyelvi tolmácsszolgálatához** eljuttatott kérdőívek visszaküldési aránya 79 %-os. A kapott válaszokból az alábbiakra következtethetünk az előre elkészített értékelési szempontok figyelembevételével.

1. KÉRDÉS: (Igényeltek-e siketvak személyek tolmácsszolgáltatást?)

Az országban működő tolmácsszolgálatok 50 % -ánál merült fel speciális tolmácsolásra igény.

2. KÉRDÉS: (Amennyiben igen, hány alkalommal?)

Fele arányban található meg azon megyei tolmácsszolgálatok aránya, akiknél ennek gyakorisági mértéke több mint 10 alkalom volt.

3. KÉRDÉS: (Milyen volt a siketvak személyek hallás-és látáscsökkenése?)

A legnagyobb gyakorisággal a siket – aliglátó / gyengénlátó személyek vették igénybe a jelnyelvi tolmácsszolgálatokat.

A siketvak kategóriába 2 személyt jelöltek be, ami e kettős sérüléssel élők létszámához képest igen-igen kedvezőtlen.

4. KÉRDÉS: (Milyen kommunikációs csatornára volt szükség?)

Az előzőekből következően elsődlegesen a magyar jelnyelvet és a jelesített magyart alkalmazták kommunikációs csatornaként. Kivételt képez ez alól az a két jelnyelvi tolmácsszolgálat, ahol egy-egy siketvak személy tolmácsolási igényét ellátták, hiszen itt taktilis kommunikációval közvetítették az átadni kívánt információt.

5. KÉRDÉS: (Tolmácsolási szinterek)

Sajnálatos módon nem kaptunk pontos szám adatot arra vonatkozóan, milyen területeken, hányszor kérték a tolmácsszolgáltatást, de a válaszokból kitűnik, hogy a leggyakoribb szinterek: egyéni igény, önálló életvitel támogatása, egészségügy, személyi tolmácsolás, rendezvény, szakképzés, szabadidő, közigazgatási hatósági eljárás, és egy szabálysértési ügy.

6. KÉRDÉS: (A tolmácsszolgálat munkatársai tudják-e, mi az USHER szindróma?)

54 %-os azoknak a tolmácsoknak az aránya, akik tudják, mi az Usher-szindróma.

Ez azt jelenti, hogy a jelnyelvi tolmácsok több mint fele ismeri a fogalmat, azonban ezzel nem elégedhetünk meg. A fennmaradó 46,4 -ot is tájékoztatnunk kell, különösen nagy figyelmet fordítva az új szakemberekre, akik az egyes szolgálatoknál tevékenykednek.

7. KÉRDÉS: (Vannak-e terveik a közeljövőre?)

A szolgálatok 33 % -ában nincs terv a kettős fogyatékossgal élők speciális ellátásával kapcsolatban. Szinte kivétel nélkül felmerült az együttműködésre való igény, még azokban a régiókban is, ahol jelen pillanatban még nem tudnak siketvaksággal élő személyről.

Fővároshoz közeli megyéből az alábbi visszajelzés érkezett:

„Amennyiben ilyen speciális igény merül fel, hozzáértő szakember bevonásával tervezzük az ügyfél megsegítését. Tolmácsszolgálatunk területén ÉLNEK siketvak személyek, egyikükkel kapcsolatba is léptünk családja segítségével. Az Ő esetéből is látható, hogy olyan időbeli – érzelmi - fizikai ráfordítást igényel a segítségük, hogy jelen pillanatban Tolmácsszolgálatunk nem képes ellátni saját erőből. Nyitottak vagyunk arra, hogy tapasztaltabb szakemberek segítségével megpróbáljuk szolgáltatásainkat a siketvak személyek irányába is kiterjeszteni.”

Sajnos, az a feltevésünk igazolódni látszik, mely szerint a rászoruló személyek számára nem áll rendelkezésre megfelelően képzett tolmács, s így valószínű, hogy inkább a család valamelyik tagja a kommunikációs segítő.

Országunk távolabbi részéről: *„Szeretnénk olyan tolmácsot, aki magasan kvalifikált ezen a területen. Szeretnénk felkutatni, és látóterünkbe vonni azokat, akik eddig visszahúzódo életmódjuk miatt kiestek a látókörünkbe. Szorosabb kapcsolatra törekszünk szakszervekkel.”*

Azokban a megyékben, ahol egy, egy siketvak személy veszi igénybe a jelnyelvi tolmácsszolgálatot, terveik között megfogalmazták, hogy szükségesnek tartanak a Braille kézbeírt változatának elsajátítását, mivel azoknál a nagyothalló/siket klienseiknél, akik előbb váltak látássérültté, így a Braille írást használják kommunikációjukhoz, csak ez az egy kommunikációs mód használható. E célból felvették a kapcsolatot a helyi vakok és gyengénlátók szervezetével.

8. KÉRDÉS: (Vettek-e már részt speciális kommunikációs képzésen?)

A jelnyelvi tolmácsszolgálatok kivétel nélkül semmilyen specializáló képzésben sem részesültek, és ezt sajnálatos tényként is értékelik. A siketvakokkal folytatott speciális kommunikációs módok oktatása igen alacsony óraszámokban történt ez idáig a tolmácsolással foglalkozó intézményekben. Méltatlanul kihagyva éppen azokat a halmozott hátrányban élő személyeket, akiknek életminőségének jobbítása érdekében több megsegítésre, kommunikációs támogatásra van szüksége.

9. KÉRDÉS: (Igényelnének-e továbbképzést?)

A visszaérkezett kérdőívek 15 %-ánál ez a kérdés kitöltetlenül maradt.

Többségüknek azonban szándékában áll a siketvak személyekkel kialakítható különféle kommunikációs lehetőségek elsajátítása a speciális élethelyzetben lévő ügyfelek igényeinek kiszolgálása érdekében, nézzünk most erre néhány választ.

„Igen, igényelnénk továbbképzést, mely a Tolmácsszolgálat munkatársai részére teljesebb képet nyújtana a siketvak személyek speciális szükségleteiről, valamint olyan kommunikációs módokról, amiket alkalmazva – legalább alapszinten – kapcsolatot teremthetnénk siketvak személyekkel.”

„Mindenképpen!!! Környezetünkben sok a progrediáló látásvesztéssel élő hallássérült.”

„Mindenképpen fontosnak tartjuk, hogy tolmácsszolgálatunk megfelelő segítséget tudjon nyújtani a siketvak személyek számára is, ehhez megfelelő ismeret és felkészülés feltétlenül szükséges.”

„Alapvető gyakorlati továbbképzésnek mindenképpen hasznát vennénk. A tolmácsok nagy része MÉG SOHA nem találkozott siketvak személlyel, illetve NEM látott még (manuális-taktilis) speciális tolmácsolást.”

FEJLESZTÉSI ELKÉPZELÉSEK A FELMÉRÉS EREDMÉNYEI ALAPJÁN, EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK A MEGYEI JELNYELVI TOLMÁCSSZOLGÁLATOK ÉS A SVOE TOLMÁCSSZOLGÁLATA KÖZÖTT

A siketvaksággal élőkkel kialakított kommunikáció **speciális** módon, ahogy azt már korábban ismertettük, történik. A jelenleg aktív jelnyelvi tolmácsoknak nincs kellő tudásuk és tapasztalatuk ahhoz, hogy a siketvak személyek számára tolmácsolást biztosítsanak.

Módszertani központként azoknak az érdeklődő és vállalkozó jeltolmácsoknak nyújtánánk folyamatos megsegítést, felkészítést, akik a vak ill. siket személyek számára biztosítanánk rendszeres tolmácsolási lehetőséget. A tanfolyami felkészítés során elsajátíthatják a **speciális tolmácsolás különféle formáit** (kézbe történő Braille írással, kéz-a kézbe jeleléssel, stb.), és a segédeszközök betanításához is segítséget kaphatnak.

KÉPZÉSI CÉLCSOPORT: siketvak személyek számára tolmácsolást felvállaló **jelnyelvi tolmácsok, ill. jelnyelvi relé-tolmácsok.**

Az ilyen típusú tolmácsolást felvállaló személynek nemcsak a hallható, de a látható információt is közvetítenie kell, több esetben különösen szükséges a megfigyelhető érzelmeket is. A kommunikáció tempója lassúbb, amihez még társul egyfajta személyi segítség, ami a kísérést, az önkiszolgálásban való segítségnyújtást is magában foglalja.

Célunk, hogy az erre vállalkozó tolmácsok egy jól működő kommunikációs rendszert tudjanak kialakítani, legyenek információik az adott személy szükségleteiről, mert a gördülékeny információcsere kihat a siketvak személy megítélésére is.

Amennyiben a tolmácsolás akadozik, nem a tolmács képzetlenségére következtetnek, hanem a siketvaksággal élő személyről vonnak le negatív konzekvenciát.

Mindenképpen fontosnak tartjuk megismertetni a különböző tolmácsolási technikák ötvözhetőségét, hiszen törekedni kell a magas színvonalú információ átadásra, ami viszont elválaszthatatlan a személy által előnyben részesített, preferált módtól, képességeitől, és a helyzet adta szükségletekből.

Szándékunkban áll minden olyan kommunikációs módszert „beemelni” a megyei tolmácsszolgálati rendszerbe, amit siketvak kliens esetében jól használhatnak az erre vállalkozó tolmácsok.

A TERVEZETT KÉPZÉS FŐBB ELEMEI

- a tolmácsolás feladatai,
- leggyakoribb szinterek,
- a tolmácsolás feltételei,
- a tolmácsolási módszerek előnyei és hátrányai,
- a gördülékenységét segítő tényezők,
- a tolmácsolásban résztvevők kapcsolatát könnyítő és nehezítő tényezők.

A KÉPZÉS ÁLTAL ÁTADOTT KOMMUNIKÁCIÓS MÓDSZEREK

- jelelés kéz a kézbe,
- Braille kézbeírt változata,
- nyomtatott nagybetűk kézbeírt változata,
- ujj ABC (daktil) kézbeírt változata,
- fonomimikai jelek mutatásánál a saját arcunkon mutatjuk a jeleket úgy, hogy a siketvaksággal élő személy keze a kezünkön van,
- Lorm-féle módszer (a tenyér különböző pontjainak megérintése egy-egy betűt jelöl)
- Tadoma (a beszélő szájállásának letapogatásából áll.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1) Királyhidi Dorottya: Tolmácsolás siketvak személyeknek (Fogyatékosok Esélye Közalapítvány Budapest, 2002)
- 2) Nyíró Zsoltné –Szabó M. Helga: A jelnyelvi tolmácsolás elmélete és gyakorlata (Fogyatékosok Esélye Közalapítvány Budapest, 2002)
- 3) Arizona Center for the Blind and Visually Impaired, Inc. (www.acbvi.org)

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: A tanulmány elkészítésének ütemterve és Gant diagramja (Excelben mellékelve)
2. számú melléklet: Kérdőív
3. számú melléklet: A kérdőív kiértékelésének szempontsora
4. számú melléklet: A beérkezett kérdőívek nyilvántartása (Excelben m.)
5. számú melléklet: A SVOE kiadványa

1. sz. melléklet

Ü T E M T E R V

- 2007.05.20.-05.25. Tanulmány célkitűzéseinek meghatározása
2007. 05.26.-05.31. Adatgyűjtés
2007. 06.01.-06.10. Kérdőívek kialakítása
/Siketvak személyek részére történő személyi segítség ellátáshoz relé-
tolmácsok alkalmazása, Megyei- és Fővárosi Jelnyelvi Tolmácsok
részére/
2007. 06.11-06.15. Értékelési rendszer kialakítása
/Értékelési szempontjaink a tolmácsszolgálatokhoz eljuttatott kérdőívek
kiértékeléséhez. Siketvak személyek személyi segítőiként alkalmazható
relé-tolmácsok, jelnyelvet használó siketek, nagyothallók számára
eljuttatott kérdőívek kiértékelési szempontjai./
2007. 06.16-06.17. Címlista elkészítése
2007. 06.18-06.19. Tárgyalás az érdekvédelmi szervezetekkel
2007. 06.20. Mentorral egyeztetés
2007. 06.21. Kérdőívek sokszorosítása
2007. 06.22-23. Postázás
2007. 06.27. Elektronikus levelek elküldése
/Az ország összes jelnyelvi tolmácsszolgálatához/
2007. 07.10-től Beérkező kérdőívek fogadása
2007. 07. 20-ig Kérdőívek összesítése
2007. 06.25-07.30. Tanulmány összeállítása
2007. 07.31-08.10. Végleges anyag elkészítése
2007. 08.15. Lektoráltatás
2007. 08. 30. Tanulmány leadása

2. sz. melléklet

A választ adó szervezet neve:

Kérdőív sorszáma:

...../2007/TSZ

(Az egyesület tölti ki)

KÉRDŐÍV

Megyei és fővárosi Jelnyelvi Tolmácsszolgálatok részére
(2007. június - Siketvakok Országos Egyesülete)

1. Igényelték-e siketvak személyek tolmácsszolgáltatást? (A megfelelőt húzza alá, „Nem” válasz esetén kérem, folytassa a 6. kérdéstől)

Igen

Nem

2. Amennyiben igen, hány alkalommal? (Kérem, húzza alá a megfelelőt választ!)

1 alkalommal

2-5 alkalommal

5-10 alkalommal

több, mint 10-szer

3. Milyen volt a siketvak személy(ek) hallás-és látáscsökkenése?
(Kérem, írja be, hogy az alábbi kategóriákon belül hány fővel találkozott!)

Siket - vak: fő

Siket - aliglátó / gyengénlátó: fő

Nagyothalló - vak: fő

Nagyothalló – aliglátó / gyengénlátó: fő

4. Milyen kommunikációs csatornára volt szükségük?

.....
.....
.....

5. Az alábbi tolmácsolási színterek közül milyen területeken kérték az Önök segítségét?
(Kérem, jelölje, a választott kategóriák mellett, hogy hány alkalommal!)

a.) büntetőeljárás ...

b.) polgári peres eljárás ...

c.) szabálysértési ügy ...

d.) közigazgatási hatósági eljárás ...

e.) közjegyzői okirat elkészítése ...

f.) egészségügy ...

j.) egyéni igény ...

k.) rendezvény ...

l.) szabadidő ...

m.) konferencia ...

n.) média ...

o.) színház ...

g.) oktatás

p.) egyház ...

h.) szakképzés ...

r.) személyi tolmácsolás ...

i.) foglalkoztatás ...

s.) önálló életvitel támogatása ...

6. A tolmácsszolgálat munkatársai tudják-e, hogy mi az USHER - szindróma?
(A megfelelő választ húzza alá!)

Igen

Nem

7. Vannak-e tervei(k) e kettős sérüléssel együtt élők speciális ellátásával kapcsolatban?
(Igen válasz esetén kérem, fejtse ki, melyek ezek!)

Igen, van

Nem, nincs

.....
.....
.....
.....
.....

8. Vett(ek)-e már részt speciális kommunikációs képzésen?

Igen

Nem

Ha igen, akkor hol?

.....

Mikor?

9. Igényelnének-e továbbképzést? Ha igen, írja le elképzeléseit!

.....
.....
.....
.....

**Köszönjük válaszádat! Szükség esetén várjuk megkeresésüket.
Siketvakok Országos Egyesülete**

3. sz. melléklet

ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTJAINK A TOLMÁCSSZOLGÁLATOKHOZ ELJUTTATOTT KÉRDŐÍVEK ÖSSZESÍTÉSÉNÉL

Felmérésünk tárgya: a jelenlegi megyei jelnyelvi tolmácsszolgálatok működésének megismerése a speciális kommunikációt igénylő siketvakok tolmácsigényeinek tükrében.

Eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy a tolmácsszolgálatoknak a jelnyelv az erősségük, vagyis azok kapnak segítséget leginkább, akik látása jól funkcionáló és jelnyelvet használnak.

A válaszokból reméljük, hogy fontos tájékoztatást kapunk arra vonatkozóan, hogy a tolmácsszolgálatok találkoztak-e siketvakokkal, segítettek-e nekik, miben, mennyit, és vannak-e terveik a jövőre nézve?
(Erre irányuló kérdésszámok: 1-5.)

Kiértékelésünkkor, a fentieken kívül, felmerülhet egy módszertani továbbképzés szükségessége, annak érdekében, hogy e kettős sérüléssel élők speciális kommunikációjához felkészült tolmácsok állhassanak rendelkezésre. (Kérdések: 6 – 8.)

A VÁLASZOKBÓL MEGTUDHATJUK:

1. Felmerült-e igény az adott tolmácsszolgálatnál speciális tolmácsolásra?
2. A gyakoriság mértékét jelezhetik a válaszok számunkra.
3. Következtetést vonunk le a tolmács feladatait,
4. a tolmácsolás választott módszerét illetően.
5. Melyek azok a területek, ahol leginkább tolmácsszolgáltatást vesznek igénybe az ügyfelek? (Feltételezéseink szerint ez leginkább az egészségügyi területekre korlátozódik!)
6. Az USHER szindróma ismertségének aránya a jelnyelvi tolmácsszolgálatok dolgozóinak körében, amely alapján következtethetünk arra, hogy milyen mértékű és formájú tájékoztatókra, képzésekre van szükség számunkra.
7. Kiderül, számíthatnak-e tolmácsolási szolgáltatásra azok a személyek, akiknél a halláscsökkenés mellé még látássérülés is társul.
8. Kaptak-e a jeltolmácsok a siketvaksággal élő személyekre vonatkozó képzést?
9. Szándékukban áll-e megismerkedni a siketvakokkal kialakítható különféle kommunikációs lehetőségekkel, vagy inkább távol tartanak magukat e speciális élethelyzetben lévő ügyfelek igényeinek kiszolgálását tekintve?

5. sz. melléklet

Siketvak személyek kéz a kézbe történő jelnyelve

Azok a teljesen siketvak személyek, akiknél a hallássérülés előbb következett be, - így a jelnyelvet ismerik – majd később váltak nem látókká is, a jelnyelv egy érzékelhető formáját tudjuk alkalmazni.

E kettős sérüléssel élő embereknek ugyanúgy szükségük van a kommunikációra, arra, hogy megértsék magukat környezetükkel, elmondhassák gondolataikat, és visszajelzést kapjanak, mi történik körülöttük.

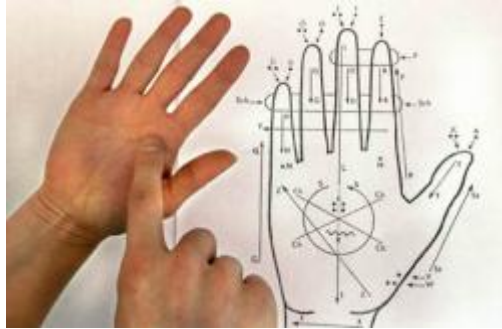
Ilyen esetben **a jelelés kéz a kézbe történik**, oly módon, hogy a tolmács a siketvaksággal élő személy kezét „fogja”, tulajdonképpen a négy kéz együtt jelel, így téve érzékelhetővé az átadandó információt.

A siketvaksággal élő személy a kézmozdulatot leolvassa megérti, mit mondanak neki.

Válaszadásnál elengedi a tolmács kezét, és testkontaktus nélkül mutatja a jeleket.

Új szavak/jelek tanulásánál először végig kell vezetni a jel mozdulatán, amit azután önállóan képes kivitelezni.

LORM ABC (HAZÁNKBAN MÉG NEM ELTERJEDT)

NYOMTATOTT NAGYBETŰK KÉZBEÍRT VÁLTOZATA

A	Á	Ä	B	C	CS	D	E	É	F	G	
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
GY	H	I	Í	J	K	L	LY	M	N	NY	
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
O	Ó	Ö	Ő	P	Q	R	S	SZ	T	TY	
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
U	Ú	Ü	Ű	V	W	X	Y	Z	ZS		
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
	,	;	:	.	'	?	!	-	*	()	
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
„	”	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·

BRAILLE KÉZBEÍRT VÁLTOZATA

RETINITIS PIGMENTOSA

**AZ RP FŐ TÜNETEI: FARKASVAKSÁG (AZ ÉRINTETT SZEMÉLY
SZÜRKÜLETBEN NAGYON ROSSZUL LÁT) FOKOZATOS
LÁTÓTÉRSZŰKÜLET**

LEX GRANDIA
(a Siketvakok Világszövetségének elnöke)
TOLMÁCSÁVAL